

Føroyar brúk fyri meira samhalds- føstum politikki

– Og í tjóðskaparspurninginum eiga fyrst og fremst Javnaðarflokkurin og Tjóðveldisflokkurin at mótast og hareftir eisini fólkaflokkurin. Tað er ikki ráðiligt at fara út í nakrar stórar avgerðir, sum skulu galda fyri alla framtíð, um tú ikki hevur ein rímuliga breiðan meiriluta aftanfyrir teg. Tí haldi eg, at hesir triggir flokkarnir áttu at komið til eina semju saman um mátan at gera tað uppá.

JAN MÜLLER

Sum royndur politikari gjøgnum fleiri ár og sum eygleiðari av tí ríkna politikkin hevur Tummás Arabo sjálvandi gjørt sær sínar tankar um støðuna í Føroyum í dag.

Hann er eisini rættiliga avgjörður, tá vit spyrja, hvat hann heldur um politikkin, sum samgongan rekur. Tað er ov lítið til av samhaldsføstum politikki í Føroyum í dag.

– Tianverri síggja vit, at tað, sum samgongan sigur og ger, er reinur fólkafloks-politikur. Tað hevur eydnast at binda tjóðveldið uppá tjóðskaparspurningin, har flokkurin situr sera heftur, meðan fólkaflokkurin so kann stýra restini. Eg dugi bara at síggja ein flokk, sum í dag rekur samhaldsfastan politik, og tað er Javnaðarflokkurin, sum í veruleikanum fær meira samhaldsfastan politik gjøgnum enn tjóðveldisflokkurin, sum situr í samgongu.

Tummás Arabo sigur, at uppgávan hjá nýggju nevndini í Norðstremoyar Javnaðarfelag verður at skipa fyri kunandi fundum, minst einum um mánaðin. Fyrsti fundurin í eini roð varð hildin á Oyrahakka í gjárkvöldið saman við Eysturoyar Javnaðarfelag.

Tummás Arabo heldur tað vera sera týðningarmikið, at man fær at vita, hvat tey ymsu fólkin í veldomum meina um tey ymsu málini – samtíðis sum tingmenn og leiðsla í flokkinum koma við sínum boðum. Sjálur leggur hann alstóran dent á dialogin og orðaskiftið og sigur seg vóna, at tað ber til at fáa eitt meira breitt orðaskifti fram í øllum politiskum flokkum eins og á tingi og í fjølmiðlunum.

– Eg haldi tað er sera týðningarmikið fyri demokratiskeið, at slíkir fundir verða hildin og umrøddir í pressuni og har eisini fáa eitt mótsæl.

Fyrirverandi tingmaður og landsstýrismaðurin sigur seg hava fylgt væl við politisku og samfelagsligu gongdini, síðani seinasta val. Hann dylur ikki misnøgd sína við, at tjóðskaparmálið skúgar onnur týðandi samfelagsmál til viks.

Allur okkara pensjóns-politikur er við at fara í knús, tí gingið verður burtur frá tí samhaldsfasta prinsippinum. Tá talan er um

eftirløn og pensjónir og annað, sum bleiv steðgað í 93, so líkast tað ongum, at man skal vera á einum hungursmarki um somu tíð sum restin av samfelagnum hevur tað gott. Vit eru í einum hákonjunktur í løtuni, sum eitt nú pensjónistarnir einki fáa burtur úr. Tað er einki minni en skomm.

Tummás Arabo kennir seg eisini sera vónsviknan av tí samferðslupolitikkinum, sum ríkin verður. Tað er m.a. einki samhaldsfast í tí samferðslupolitikkin, sum Finnboði Arge hevur lagt fram, og har alt skal betala seg heldur hann fyrri.

– Tú skal betala fyri, at tú livir burtur frá sentrum í Føroyum. Tað hevur ongantíð verið ein samferðslupolitikur, sum føroyingar hava gingið inn fyrri.

Nýggi formaðurin í Norðstremoyar Javnaðarfelag heldur tað tí vera nógv at halda fundir um. Og her er tað ikki minst talan um ein tann mest týðandi spurningin nú í summar og út móti heysti, nevniliga tjóðskaparspurningin og hvat har kemur burtur úr.

Breiða semja

Sjálur heldur Tummás Arabo, at tað í Føroyum í dag er triggir flokkar, sum hava sjálvstýri sum mál: Javnaðarflokkurin, Fólkaflokkurin og Tjóðveldisflokkurin.

– Veruleikin er so tann, at tað hesir flokkar eru ósamdir um, er hvussu man røkkur hesum málinum. Allir triggir flokkar hava hvør sín resept, og eftir míni meting átti tað at borðið til at samansjóa hesar og gjørt eitt kompromis um tingini og ikki minst mátan, hvussu hetta mál skal røkkast.

Sjálur ber Tummás Arabo ótta fyrri, hvat fer at henda, um Tjóðveldisflokkurin er ov millitantur.

– Verður Tjóðveldisflokkurin ov millitantur í sínum framferðarhátti, so kemur sakin at detta á gólv, og tað verður ótrúliga spell fyri okkum, sum hava virkað á sjálvstýrisleið alla okkara tíð. Javnaðarflokkurin hevur jú verið tann, sum hevur verið við til at tikið tey sjálvstýrisstigi, ið eru tikin. Tað verður sera hamið, um eitt heilt valskeið skal fara aftur um bak og einki hendir á hesum øki.

Hvat sipar tú til, tá tú brúka orðið millitantur um

Tjóðveldisflokkinn?

– Tá eg brúki hatta orðið, so meini eg, at tað er so nógvur tvingul í teimum tankum, sum liggja til grund fyri fullveldinum. Og tað eri eg ikki sørt bangin fyrri. Tjóðveldisflokkurin ætlar at fáa eina avtalu við Danmark, har man eftir t.d. tiggju árum – uttan mun til hvussu gongdin verður í samfelagnum annars – skal skera tey peningaligu sambondini burtur. Ístaðin fyrri at man sigur, at lógtingið, sum verður valt 4. hvørt ár og framtíðar tinglimir kunnu gera av, hvussu langt man skal ganga á sjálvstýrisleið.

Tummás Arabo sigur, at tað, ið man kann vera bangin fyrri í sambandi við sjálvstýrispolitikkin, er, at tað verður strammað so nógv, at fólkið flytur.

– Eg havi í míni tíð upplivað tær fólkaftýngingar úr Føroyum. Tann fyrri var í 50-unum, tá livilíkindini vóru betur rundan um okkum. Tann seinna var í 90-unum. Tað unga fólkið, sum skal halda samfelagnum uppi, letur sær ikki lynda at arbeiða undir munandi verri treytum í Føroyum, enn tey kunnu fáa aðrastaðni.

Nú hevur Tjóðveldisflokkurin eitt tókligt uppskot um fullveldi. Fellur hetta uppskotið kann so ikki roknast við, at tað verður Javnaðarflokkurin, sum fær skyldina?

– Javnaðarflokkurin hevur spelt út og sigur, at man vil gera ein sáttmála við Danmark, har man bestemmar ferðina, hvussu langa tíð man skal brúka til at loysa. Vit vilja leggja skili og ikki fyrri ein hvønn prís. Sjálur haldi eg ikki, at flokkarnir eru so ósamdir um sjálvan hugbúðin.

Tummás Arabo heldur annars, at landsstýrismaðurin í sjálvstýrisráðum kennir seg tvingaðan at koyra so hart á fyrri fullveldinum fyrri at liva upp til krøvini hjá teimum tjóðskaparsinnaðu í flokkinum, sum vilja leggja alt annað til síðis til frama fyrri tjóðskaparmálið.

Hanus Andreassen, ritihovandi hevði eina grein í *Sosíalíni* nú um dagarnar, har hann mælti til, at Javnaðarflokkurin og Tjóðveldisflokkurin royna at finna saman í framtíðar politikkinum. Hvat hevur tú at siga til tað?

– Eg vil fara eitt sindur longur og siga, at í tjóð-

skaparspurninginum eiga fyrst og fremst Javnaðarflokkurin og Tjóðveldisflokkurin at mótast og hareftir eisini fólkaflokkurin. Tað er ikki ráðiligt at fara út í nakrar stórar avgerðir, sum skulu galda fyri alla framtíð, um tú ikki hevur ein rímuliga breiðan meiriluta aftanfyrir teg. Tí haldi eg, at hesir triggir flokkarnir áttu at komið til eina semju saman um mátan at gera tað uppá.

Upplýsingar heldur enn niðurstøður

Tummás Arabo biður nú eftir, at landsstýrið skal koma við tilfari frá teimum ymsu arbeiðsbólkunum. Sjálur ivast hann stóruga í, um alt tilfarið, sum landsstýrið kemur við, verður objektivt.

– Tá hugsað verður um samferðslufrágæringina, sum landsstýrið er komið við, so er lítið gott í væntu. Tann frágæringin var ikki nóg góð. Hon lýsti ikki samferðslu í Føroyum men nokur stór projekt, sum hvørt sær kunnu vera áhugaverd.

Og verður hetta stöðið í teimum frágæringum, sum nú skulu koma um sjálvstýrisráðið, so má eg siga, at hetta ikki er nótandi. Søguligi parturin av samferðslufrágæringini var heldur ikki nógv góður. Kanst tú ikki siga sannleikan um fortíðina, hvussu kanst tú so siga sannleikan um framtíðina?

Hesa vikuna verða tvey stór aðalorðaskifti á tingi, annað um komm-unalpolitikk og hitt um almannamál. Tummás Arabo heldur sjálur, at løgmaður hevur víst seg at duga at handfara kommunumálið sera skilagott.

– Eg haldi annars, at Anfinn Kallsberg hevur víst seg at vera bæði dugnaligan og diplomatiskan, tá hann er farin í gongd við nakað. Tað sær eisini út til, at tá hann fer í gongd við uppgávurnar, so loysir hann tær. Fullveldið hevur hann ikki úttalað seg beinleiðis um enn, og eg trúgvi eisini, at tá hann hevur tilfarið á borðinum, so fer hann at royna at finna fram til eina semju, soleiðis at hann kann hava eitt breitt grundarlag, tá hann fer til Danmarkar at

Tummás Arabo, nývaldur formaður í Norðstremoyar Javnaðarfelag

samráðast.

Kennir tú teg tryggan við, at tað er Hogni Hoydal, sum umsitir sjálvstýrisráðið?

– Tað geri eg fyrri so vítt, tí hann tykist at vera skilagóður. Men tað, sum er trupulleikin, er tann, at livsroyndirnar eru kanska ikki tær nógvu. Og tað, sum verri er, er, at hann eins og fleiri onnur merktu ikki kreppuna so hart, meðan vit, sum sátu mitt í øllum trupulleikum, ræðast, um fiskurin hvørur og vit skulu uppliva eina líkandi støðu. Kreppan hvarv, tí fiskurin kom aftur. Og hvørur fiskurin enn einferð, so fáa vit aftur eina kreppu.

Sjálur heldur Tummás Arabo, at Hogni Hoydal, Anfinn Kallsberg og formaður Javnaðarflokksins, Jóannes Eidesgaard áttu at kunna funnið eina semju í tjóðskaparspurninginum.

– Eg veit og eri eisini fullvisur í, at vit í Jóannes Eidesgaard eiga ein formann, sum eins og Anfinn Kallsberg hevur stór diplomatisk evni. Eg vil fara so langt sum at siga, at skal nakað skilagott koma burtur úr tjóðskaparspurninginum, so eru tað hesir triggir persónarnir, sum mugu seta seg saman og finna eina breiða loysn. Tað nyttar ikki, um ein av flokkurin bara vil tví-

halda um sína egnu loysn.

Tummás Arabo heldur tað vera sera spell, um eitt heilt valskeið skal fara og einki hendir í tjóðskaparmálinum. Tá kam tað koma at merka eitt stórt afturstig fyrri alla tjóðskaparrolluna og leggur aftrat.

Tjóðveldisflokkurin sigur, at tað er bert henda eina loysnin, og tað er tann loysn, sum hann gongur inn fyrri. Skuldu javnaðarfólk kent seg tvingað til at taka undir fullveldismodellinum, ja so vóru tey tjóðveldisfólk.

Javnaðarrollan byggir ikki fyrst og fremst á nationalism. Tað ger Tjóðveldisflokkurin. Vit byggja á samhaldsfastan politik, og so hava vit nationalismuna aftrat. Tað er í veruleikanum munurin á flokkunum.

Tummás Arabo biður nú spentur eftir Hvítbókini. – Minstakrivið eg vil seta til tilfarið er, at vit fáa nógvar konkretar og vælundirbygdar upplýsingar. Niðurstøurnar kunnu teir halda fyrri seg sjálvar. Tað er ein tendensur til at leggja slíkt inn í matematisk modell, og tey kanst tú fáa at siga, hvat tú vil. Tí meini eg ikki, at samgongan skal gera niðurstøur fyrri restina av fólkinum. Leggjið tilfarið á borðið, og skulu vit tá hugsa sjálvi.

Vil styrkja baklandið hjá tingmanninum

JAN MÜLLER

Tummás Arabo var nú um dagarnar valdur til formann í Norðstremoyar Javnaðarfelag. Hann hevur roynt seg bæði á tingi og í landsstýrinum. Hann var tingmaður frá 84 til 88 og afturvaldur á ting í 1990. Tummás Arabo var

so landsstýrismaður frá 91 til 94. Hann var uppstillaður á lótingsvalinum í fjør og gjørdist nr. 2. Hann er nú varamaður hjá Hans Paula Strøm, sum umboðar javnaðarflokkinn í Norðstremoy á tingi.

Tummás Arabo sigur við *Sosíalíni*, at hann fegin vil gera sítt til at styrkja bak-

landið hjá nývalda tingmanninum, soleiðis at hesin kann fáa uppført stórru undirtøku til næsta val. Síðani fer hann eisini at gera sítt til at ávirka flokkinn at reka ein politik, sum felagið í Norðstremoy heldur vera tann rætta.